

Diversas poesias

Autor(en): **[s.n.]**

Objekttyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **3 (1888)**

PDF erstellt am: **19.05.2024**

Nutzungsbedingungen

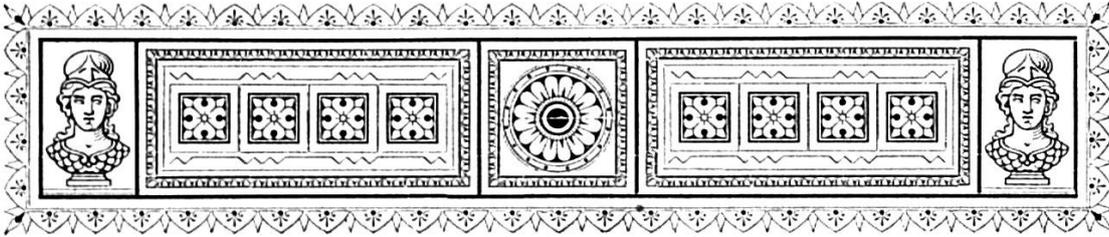
Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Diversas poesias.

Inscripziun

sün la chesa Nr. 13 in Crasta-Celerina.

«Eau in meis dis he bgiers pruvò,
Böen et mel, sko ho gratagio,
Mo mieu Dieu mho da tuot mel cusa!vo.
E Sieu sainch nom saja ludo!
O Jesu Crist dom tügl dun
E fom devoat in l'oratiun,
Perche tres quella S'congiusta,
Lg pos tiers tuot aungiels e bios,
Mia Horm' ho granda alegria
Da gnir tiers quella compagnia!»

JOHANNES ANDREIA MANELA.

ANNO 1656!

Laus Deio semper, Amen!

Pü d' duotschient ans, lo l' vers exista
Disch cha l'Autur ho eir pruvo,
Il Bain e'l mel, eir'ns mett' in vista
Cha noss «Romauntsch» s'ho bger müdo!

Mo l' vers eir'ns disch, cha sa fidaunza,
In Dieu plazzò 'vaiv' il Poèt,
Ns' fo vair, sentir sa viva sprauza,
Nel Grand Revair d'l' Eternited!

Giov. Mathis.

L'ultima Violetta, nel sunteri.

Flurina d'led, d'algord, rested' est uoss' suletta,
Nel trist zardin d' la mort, lö sench, cha tuots amains,
Tü nun smarir almain «Ultima Violetta»
Resta per dir als Noss, cha mê nun als smanchains!

Na Chers! mê nu's smanchains, neir cur l' trist temp'ns separa,
D' Voss tômbels! fluors e craunzs nun podains pü s' ofrir
D' regret vains eir allur' per Vus la larm' amara!
Chi 'ns disch, ch' ün di darchò, Voss ögl vzarons 'ns sorir!

Smareschast pür ei Tü «Ultima Violetta»!
Al etern pôs, eir nus, sarons da Dieu clamôs,
Nel Champ da pêsch, per nus, ün di 'na Violetta,
La Flur d' regret, d' amur, dscharô «Nun 's haun smanchos!»

Giov. Mathis.

Guot d' Rosedi e Larma.

Crudet rosedì, cur l' aurora
Del firmamaint doraiva l' ur,
L' planüra, d' munts bagnand la Flora,
Sco 'n bütsch del Tschel, ümid d' amur!

Ils prüms chantuns gio da lur êlas
Bavett 'n ils guots, per con lur chaunt,
Con vuschs pü frais-chas e pü clêras,
Podair loder l' Omnipotaint!

Las fluors d' rosedì eir bagnêdas,
Co 'ls prüms pompus razzs del solagl,
Paraiv 'n d' brilants, d' rubis parêdas,
Ils guots sün rösas grauns d' coral!

Chi ho la Flora bain savieu,
Instantamaing usche bagner?
Ûn maun possaint, «Il maun da Dieu»
Il sench, etern, bun Zardiner!

D' rosedì bagn' El, d' solagl s-choda
Il champ del nosch, il champ del bun.
A quel chi 'L sneja, quel chi 'L loda
Do 'L paun, e saimper prompt perdun!

Il verd e 'ls craunzs, nel champ da larmas
D' rosedì eiran eir bagnôs
Lo 'ls guots sùr fluors paraivan larmas,
D' regret, d' amur pels trepassos!

Lo, üna mamma, gia d' quell' ura,
Spandaiva larmas da regret,
Nel lö inua vaiva sa dmura,
L' infaunt sieu chër, suot terr' ün let!

La dschaiva: m' laschast per adünna,
Vöd, larg in chesa, mieu cour ruot,
Triestezza, led, increschentünna,
Per mè Ta tomb' uoss' l' muond ais tuot!

Ed üna larma per l' Amêda,
Sün 'na viola eir crudet,
Spêr 'n guot d' rosedì ais resteda,
Il guot d' rosedì quel la dschet:

Tü larma, auncha dal cour choda,
O quaunt 'm sumagliast, est ma sour,
Eau sun il balsam della Flora,
Tü est il balsam vair del cour!

La larm' al dschet: sumgensch' vains bgerra,
Schi, guot d' rosedì, est mieu frer!
Dieu rinfrascher a 't fo la terra,
Dieu 'm plazz' nels cours pels surlavger!

Nel cour d' la flur d' amur, d' Adieu,
Rosedì, larma 's haun masdos,
Svanieus sun d' lò, nel Infinieu
Insemel 's haun evapuros!

Têl, sco 'l Rosedì vers l' Tschel s' ozza,
Cur cha 'l Solagl l' dò sa chalur,
Cu 'l clamm divin, noss' orma s' oza,
Nel lö beô, d' etern' Amur!

Lo sench' algrezcha, pêsch in Dieu
Sun il rosedì d' balsam vair!
Pü larmas d' led, dolur, d' fadia!
Bè «Larma» dutscha del Revair!

Giov. Mathis.

Salüd dels Romanschs-ladins à Tüirin

alla „Societad Rhäto-Romanscha“ a Coira in occasiun del
Scheiver 1888.

Salüd a vus! gloriüs' armeda
Chi con curadschi' combattais
Per nossa lingua taunt ameda,
Per nos *Ladin* Engiadinais,
Per il *Romansch* d'ogni valleda
Inua tël' lingua vain tschantscheda.

Las vias fier, l'Hotelleria
Il nouv Progress, ils bels Streduns,
Avrittan al *Tudais-ch* la via
Per penetrer aint in nos munts
Ed innatscher da prossma fin
Nos cher linguach Romansch-ladin!

Pü viv' as faiva la combatta
E'l prievei eir pü evident,
Cur con curadschi e speda tratta
Il valorus vos President,
Il tradüctur del *Wilhelm Tell*
A tuots *Romanschs* fet ün appell!

Romanschs! dschet el, nossa favella
Plaun plaun innatscha da murir
Ün ultim sforz vulains per ella
Nus auncha fer, per la sustgnir
Cuntr' ils contraris elemaints; —
Essas con ciò eir vus containts?

Etuots d'accord il maun uzettan
Ils buns *Romanschs* da nos chantun
Ed oters bgers chi part pigliettan
(Con Schlauntsch insolit nel Grischun)
Partecipand con fats e pled
Alla *Romanscha Societed!*

Eir nus accò, sün estra terra,
A voss' Uniun 'vains part piglio,
Sainz' al *Tudais-ch* declarer guerra,
Vulains nus solum conservo
Il cher linguach da nos babuus
Chi rarited ais dels *Grischuns!*

Scha cò e lò ün adversari
Tschercha da fer opposiziun,
Lasche'l pür dir, el po magari
Fin ün tschert punct avair radschun
Schmarir per que nus nun vulains
Tuot las ideas respettains!

Salüd a vus! brajeda chera
Chi vossa lingua defendais,
Tgnand del *Romansch* ot la bandera
Auncha per secols duos o trais!
Con vus clamains hoz a Tüirin
Evviva nos *Romansch-ladin!*

S. Caratsch.

Salüd dels Romanschs a Coira

alla Societad dels Romanschs-ladins a Turin in occasiun de
lur festa scheiverila del 1888.

Audind pür oz da Vossa festa
Ch' intenziunis da celebrar,
Il subit mi vegnit in testa
Da Vus da cormein acclamar:
«Salüd a Vus, part plü valenta
De nossa Societad creschenta!»

Lontan da nus in terra bella
Menai Vus han destin e sort;
Vus conserveis però in quella
Er fideltad fin alla mort
A nos matern linguatg custeivel
Ch' eis a nos cor tant delecteivel.

Cur ascendeis Vus las collinas
Del bel paës ultramontan
Et admireis las pizzas finas
Che mussan il Grischun lontan,
Cert inquiet il cor vus batta,
Il qual negün repos plü catta.

Que eis lagnanta harmonia
Che svola sur noss muents gigants,
Portand sospirs dell' agonia,
Causada dals ingrats infants,
La quala figls absents salüda
E quels a prompt succurs invita.

Ma a Turin la brava s-chiera,
Menada dal poet valent,
Alzet er subit la bandiera
Dels patriots zelants nel vent
E s'alliet er cun l'armada
Ch' eis alla defensiun raspada.

Pür celebri Vus uss Voss scheiver,
Godei il fugitiv moment
E prompts er seies da receiver
Nos cauld salüd d'ingraziament!
Dintant nus veterans attenta
Tenein la guardia permanenta.

Er nel ventur cun ferma cretta
Per cert sün vos agüd sperein;
Sch' er nus sminaçia la sajetta,
Negün pericul nus teme in.
Culs Turinès in compagnia
Nus rebatte in tot' ingiustia.

Et ussa Vus guerriers da vaglia
De nos carin linguatg matern,
Rasei Vus ussa la tuaglia,
Tadland però nos clam fratern:
«Salüd a Vus, a Vossas damas,
A vossas figlias e lur mammas!»

COIRA, 14 Mars 1888.

J. A. Bühler.

Melancolia.

1859.

En speronza, cun speronza
Sundel jeu vegnius sil mund,
Dundel giu la declaronza:
«Strusch sai oz nua jeu sun.»

Sco en siemi bialla retscha
De mes onns hai vi passau.
Dil solemn di, che madretscha
Mei tiel batten ha portau.

Tut il temps de giuventetgna
Calirus hajel sperau;
Tut sperar mo carschadetgna,
A giavisch pauc ha portau.

Nuot suenter fin e mira
Tochen uss' ei daventau;
Bia speronza, pauc ventira
Stau per mei ei pauc gidau.

Cun il spirt, en phantasia
Tut il mund hai surmirau,
Vivel en melancolia
Uss' se' in pauper bandischau.

Cun il cor, che en carezia
Mei en temps ha embratschau
Ha mei er' dil mund grondezia,
Contentienschia bandonau.

O bellezza, o carezia!
Fatg ei quei, ch' ei uss' vargau
Mo spargniau fuss bia tristezia,
Vess' en Dieus solet sperau.

Aschi lunsch ha la speronza
Gl'avegnir uss giu serrau,
Che hai mess en emblidonza
Tut et priu dil mund comiau.

Anton Tuor.

Reminiscenza ord la politica dil present.

1859.

Ujar'! alarm! revoluziun!
L'Italia vul ses dretgs;
Mo ina vusch: «liberatiun»,
Giu cun ils jasters retgs!

Lombards, Romans, Napolitans,
Lur plan eventuel,
Ei quel de stagl lur vegls tyranns
Alzar Emanuel.

Sut quel uni, d'el derigi,
Aurora dil futur!
Spereschan semper, di per di
Els dil beinstar la flur!

Sco avon temps gl'imperatur
Napoleon il grond,
Sto uss' er far il successur
Per mantener il thron.

Tier quei intent la Frontscha dei
Senz' auter porscher meun;
«Uss' Austriacs. igl esch arvei!
Naven! ne vett' e seun!»

O na! vus paupers Mazzinists,
Laschei vies far furor!
Vus esses memia egoists,
Dieus ei quel che mein 'or!

Anton Tuor,

Sin la scumiada digl onn 1887/88.

„Sco il di suonda sin la notg,
Suondan era sin ils siat ils otg.“

Igl onn veder uss' sparescha,
Igl onn niev s' approximescha;
Bein savein nus il vargau,
Il futur ei eunc tschelau.

Nossa tiarra che rodescha,
En elypha circulescha,
Ha il viadi effectuu
El termin sco destinau.

Il Suprem che la vigliescha
E la ruta regulescha,
Ha il temps leutier fixau,
Dudisch meins sco l' ha duvrau.

E tut quei che resprescha,
Giud la vetta selegrescha,
Ha quei viadi incantau
Cun la tiara incaminau.

Il solegl che tut sclarescha,
Ils planets tuts concentrescha,
Ha las strolas or' rasau
Et il viadi illuminau.

Co glei ju t' emaghinescha!
Sin in viadi tut che grescha;
Tgi sur l'aura lamentescha,
Il condrez tgi critisescha;

Tgi sur quel che pleun survescha,
Tgi sur quel che spert spedescha,
Tgi sur quel che mal loschescha,
Tgi sur quel cher car gastescha,

Contentente murmurescha,
Revedescha, revolttescha;
Nu' che speras biars suffreschan
E la spesa deploreschan,

Giud il retour seconsoleschan,
Meglier temps allur' spereschan;
Mo à paucs va ei d'engrau
Accurat sco planisau.

Sco da sez ei seapescha,
Cur' che tut serevoltescha,
Han er' biars la vetta dau
Sin il viadi gl' onn vargau.

A scadin che sil mund nescha,
Viva, crescha, laborescha,
La sententia ei schon dau;
Gliei la mort muort il puccau.

Giud il viadi selegreschan
Ils mitschai e gratuleschan.
Vegl e giuven giavisheschan
En familia et augureschan

In legreivel, bien niev onn,
In bien viadi vinavon!
Sin sevèr in auter onn
Er' speronza sco uon!

Al scaffider ch' ordinescha,
Sabi regia, exequescha,
Laud, honor, engraziament
Render lein pil salvament.

Pia lein nus cun speronza,
Cun curascha e fidonza
Sil scaffider tut possent
Oz mirar egl avignent!

Paisch, ruaus, vera ventira,
Contentienscha e segira,
Liunga vetta, sanadat
E leutier prosperitat

Sigl onn niev cheutras giavischa
Dalla perspectiva «Grischa»
A scadin sincer da cor
Il scribent da quest.

Anton Tuor.

Nu' ei ventira?

Tgei ei ventira, vus magnats,
De grondas possessiuns?
Tgei manegieis, vus magistrats,
De grondas pretensiuns?

Vus theologs, fors' egl orar;
Quei scazi leu carteis?
El reflectar, examinar
Vus philosophs l'anfleis?

Sch' ils plaid, ch' il sabi ha plidau
Tier croesus, retg pussent,
Han eunc vigur sco el passau,
Tgei ei pli evident?

Che n'abundanza ne splendor
Cun la ventira van;
Ne la sabienscha, ne l'honneur
Nus ventireivels fan.

Quel che ne rechs ne paupers ei,
Ch' encuera perfecziun;
Cuntents sco glei, fa sc' ol duei,
En sia posizium,

Po dir: «Jeu sin quest mund
Il ventireivel sun.»
Pigl avegnir, sez a la fin,
Nus giudicar duein nagin.

Anton Tuor.

Il Grischun a casa sia et egl jester.

Cheu sundel jeu naschius,
Cheu sun vegnius nutrius,
E sundel si carschius,
Vegnius sun instruius.

E tgi eisei bein stau,
Che ha mei cheu vigliau,
Per mei ha giu quittau,
Per mei fatg grischs il tgau?

Il bab, la mumma eisei,
Ch' han di e notg per mei
Luvrau, ch' ein stai en pei.
Tgi prezziescha quei?

Bia buns dis hai gudiu,
E biars plaschèrs cheu giu;
Quei sa mo quel ch' ha viu
E quel leusi, nies Diu.

Cun mes fargliuns beaus
Cheu eral en tuts graus;
Mo hai giu nin ruaus
E sundel s'absentaus.

Il mund ei grons per mei,
Tartgavel «Sun zitgei»;
Jeu mondel «Vus cheu stei»,
Jeu tuornel lù puspei.

Vi bialla vetta far,
Il bi mund giu mirar
Cun ir' e viagiari,
Pli tard puspei turnar.

Mo sun secuglianaus;
Co sundel jeu surstaus,
Cur' ch' jeu sun arrivaus
Egl jester bandunaus?

Surprius sun de contrasts,
Vesent ils grons e vasts
E bials, splendids pallasts
Dils loschs, pussents dynasts;

Vesent il trafficar,
Il far e demanar,
Il cuorrer e barchar
Senza mai, mai calar

Il viver dils marcaus,
Il luxus practicaus;
Il mai haver ruaus,
Mai esser consolaus.

Cheu vegn' mi endamen
Tgei patria ha valzèn,
Cur' ch' ins ei lunsch naven
E staus ei de lev senn.

Vul ca vegnir pil Tiu,
Vegnir sil blut e niu,
Sco cun vèr lartg nagliu,
Glièi iu cul fegl perdiu;

Vul zitgei Savanزار,
Tia fortuna far,
A casa lù turnar
E leu saver ruassar.

Giudezi stoss uss' far,
La vett' enpau midar,
Semetter à luvrar
Et esser sin sparguar.

Cheu sundel semess en,
Da nuot hai giu starmen;
Luvrau hai et ughiau,
Hariau e specular;

Biars ons continuau,
In bionton cumulau,
Che viver sai per mei
Senza vegnir marschei.

Familia vi fondar
E quell' allimentar
Cun esser vigilonts,
Et er' sacrificonts.

Cheu sundel uss' unfis;
Il rest de mes paucs dis
En patria consumar
Vi e secollocar;

Mes parents embratschar,
Sut *mes* tètgs habitar,
Ils *mes* praus cultivar,
Il *miu* paun neer magliar.

Sut *miu* tschiel vi turnar
E l'aria respirar,
La pezza admirar,
Nos glatschès contemplar;

Noss' aua vi gustar,
Las valls vi repassar,
Ils nos cuolms giu mirar,
Els uauls ad umbriva star!

A casa il temps unfir,
Vi en *miu* lètg dormir,
La vetta leu finir
E resigniaus morir.

Anton Tuor.

Üna schlaffa pagéda oravant.

Sön ün dì da noscha anzàgna
Vers la cesa da giüstéa
Marcian vi üna dunzàgna
Da giürès an cumpagnéa.

Ün landamma davant-or
Porta dretg-sö la bacetta;
Seri oz mintg' ögn cuüt-or,
Greva causa als aspetta.

E rivès aint al loché, l,
«Fiat justitia» stat sur pôrta,
Péa platz al tribunél,
E 'l landamma an pais rapôrta:

«Magistrat baign onorével,
«Ät stimès signurs giürès,
«Per ün cas baign deplorével
«Issas oz co radunès.

«Vus savais da la daspütta
«Tra 'l Prevôst e 'l Gian sön Sêt;
«Gian cu la si bocca brütta
«Ad 'l ho datg dal mazzagliéd;

«L'èter magna al Gian 'na schlaffa,
«Üna tela ad 'l ho largéda,
«Ci al schlopp söl Gian bajaffa
«Ho paria 'na canunéda.

«Lamantanza al Gian ho spört
«D'èsser maltrattè dariet;
«Nées e bocca guärdau tôrt,
«L ho 'na faccia scu 'n cariet.

«Üna schlaffa as usitéva
«Scho multér cun dúes arantschs;
«Ma per quista schlaffa gréva
«Multés aia ün po pü strantsch.

«Aia crai ci ün thaler multa
«Üna tela schlaffa clamma;
«Ma nus tégner 'laign consulta»;
Uschi dei al nos landamma.

E 'ls giürès ad ögn ad ögn
Dumandès dal lur parair,
Appruvéschan er mintg' ögn
Dal landamma al si savair.

Baign dalunga l'üsche as dêrva,
Aintra l'om incriminè;
L'üigl smanatscha e 'l sang al fêrva;
Setg el dei: «Ci 'lais da me?»

E 'l landamma fo sentenza:
«Schlaffa iniqua 'vais manè;
«Pella memma veemenza
«Ad ün thaler nis multè.

Da gajoffa búersa taisa
Tir' el sö cun plagna d' baz;
Thalers dúes mett' el sön maisa
E cun ciaira da furbaz:

«Ossa dschem signur landamma
«Üna schlaffa cúesta quant?
«Üna schlaffa a fütg e flamma
«Cúesta ün thaler, n' è bitg sant!

«Co damai signur landamma
«Per tel schlaffa ün thaler 'vais,
«E per 'n ètra a fütg e flamma
«'N èter thaler co vazais.

Dei e läergia da schnadetg
Al landamma schlaffa tela
Ci stupischa als oms da dretg,
Ci rambomba tot la sela.

E cun ciaira sudisfatga
Volv' al diés al magistrat
Per quel dì seduta è statga,
Ma 's rivair «justitia fiat».

In ot.

Cur ch' eu sun trist am para cha luntan
Il munt usché contschaint pro sai 'm invüda
Sco per am dir: «amih o vé pür nan!
A mai teis léd e tia dulur confida.»

Lur' acceptond il cordial invüd
Lasch d' üna vart la frequentada via
E vegn insü, siml' ad ün prus salüd
La solitaria fluor ümla suria.

Tras il verd god eu pass chi sumbrivaint
As viva taimpel sonch da la natüra.
«Lascha mincha dulur tü chi yainst aint!»
Disch schuschurond la romma spess' e sch-üra.

Insü, insü amo, sulvadi e stip
Dvaint' uoss' il munt, la boscha qua mud' riva
Ün müsichel grisch cuvern' apain' il grip
Ch' ün reist da naif conserv' in sia sumbriva.

Amo ün pass, eu stim süsom il munt
Dalönch da mai uoss' es léd e tristezza;
Eu guard in ot e saint intuorn meis frunt
Passar del vent alpin l'aspra charezza.

1887.

P. J. Derin.

Iris florentina.

Eu am at vair o iris florentina
Crescher superba sot il vent alpin,
Sainz' havair temma da noss ajer fin
Da la naif e las dschêtas d' Engiadina;
Sco nel terrain natif sün la collina
Ingio la prümavaira nun ha fin
E la cultüra siml' ad ün zardin
Mincha di otras fluors e frütta pina.

Tü 'm plaschast per la fuorm' e la culur
Ma plü perché in la raisch zopada
A tots tü tegnast l'intima savur;
Sumglioud in quai ün orm' inamurada
Chi la felizitad da seis amur
Aint il profund del cor tegna Serrada.

1887.

P. J. Derin.

Clêr d' glüna.

(Baselgia da San Peder sper Sent.)

Ingotta nun rumpa
La pasch da quist' ura,
L'ual chi rumura
Es l'unica vusch.

La glima sclerischa
La val rumanzada
Eu 't guard o ruinada
Baselgia cassü.

E sur la ruina
La tschiera chi 's stenda
Sco vegla legenda
Del veider passá.

Meis ögl nun distingua
Plü quai cha 'l circonda
E insembel confonda
Visiüns e realtad.

1887.

P. J. Derin.

Per l'album da M. S.

Scha ell' ha savü allegrar ögl uman
Nun ha la rösa per nöglia fluori;
Eir scha teis cor ha amá be ün di
Lura neir tü nun vivettast invan.

1888.

P. J. Derin.

